

ressò mont-roigenc

UN LLIBRE SOBRE “LA MASIA”: JOAN MIRÓ I HEMINGWAY

Martí Rom

www.martirom.cat

03-08-2015

S'acaba de publicar el llibre “La masia. Un Miró para Mrs. Hemingway” d'Alex Fernández de Castro (Publicacions de la Universitat de València, 2015). És un extens llibre on, partint del quadre “La masia” (1921-1922) de Joan Miró i la seva compra pel famós escriptor (Premi Nobel del 1954) Ernest Hemingway, es repassa els trets fonamentals de les seves respectives vides, principalment les seves confluències.

Recordo que l'autor va venir a Mont-roig l'abril de 2009, es va estar la Setmana Santa allotjat a l'Ermita i anava cercant les informacions que li calia en diverses persones del poble. El vàrem rebre al Centre Miró. Vam explicar-li, l'Angelina Rovira (filla del masover del Mas Miró de 1955 al 1975) i jo mateix, els moments i anècdotes més rellevants de la relació de Joan Miró amb Mont-roig. Ens va comentar que era periodista i professor a ESADE (a la contratapa del llibre s'esmenta que es professor d'espanyol per a estrangers i d'art i història contemporània).

Jo, en aquella època, ja estava treballant en el que seria el llibre “Joan Miró i Mont-roig: Pal de ballarí (1911-1929)” (Arola Editors, 2012). Tenia el cap ple de Miró. La feina d'escriure un llibre rigorós i ben documentat du temps. L' Alex Fernández de Castro ha vist publicat el seu treball, finalment, el 2015.

La feina que ha dut a terme el Centre Miró en aquests deu anys ha estat fructífera. Hem aconseguit donar visibilitat i rellevància a la llarga i intensa relació (seixanta-cinc anys) del pintor universal Joan Miró amb Mont-roig. És fàcilment comprovable, com en la majoria de textos o llibres dedicats a Miró publicats abans del 2004, que les referències o citacions a Mont-roig són escasses; es limiten a conceptes genèrics, com allò de Mont-roig com a símbol de Catalunya, o de la terra. Tan sols un limitat nombre d'anècdotes, sempre repetides, configuraven el nucli de l'exposició de la seva relació amb Mont-roig.

Algunes eren anècdotes o frases que s'explicaven al meu documental “D'un roig encès: Miró i Mont-roig” (1979), l'únic on Miró parla de Mont-roig. Per exemple, entre d'altres, aquelles frases sobre els seus colors estimats en relació amb Mont-roig.

Joan Miró fins aleshores era un jove de Barcelona que amb divuit anys va començar a fer llargues estades a Mont-roig, en un poble de la demarcació de Tarragona. No es deia res que era un poble important i que l'any 1800 ja tenia uns 2.000 habitants, que havia tingut personatges il·lustres, com ara: Antoni Ferratges Mesa (1840-1909) diputat i senador a Madrid, Agustí Sardà Llaberia (1836-1913) important pedagog i senador, Jacint Salvadó Aragonès (1892-1983) model dels famosos arlequins del 1923 de Picasso i remarcable pintor (el Museo Nacional de Arte Reina Sofía de Madrid li va dedicar, entre d'altres, una retrospectiva el 2002 o ara, el 2015, una altra a l' Instituto Cervantes de París). O com Salvadó i Miró es van conèixer a París i aquest últim encara ho

recordava més de cinquanta anys després, a la llarga entrevista del llibre “El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard” (l’entrevista es va fer el 1975 i la primera edició del llibre, en francès, és del 1977).

També s’escrivía que Miró havia anat a Mont-roig a un mas, el Mas Miró. No es parlava de qui era, qui havia fet construir aquest mas d’estil colonial. Ara, a qualsevol text s’esmenta que aquest mas era del marquès de Mont-roig, d’aquell polític Antoni Ferratges Mesa, citat abans. Aquestes informacions surten dels textos publicats a “Ressò mont-roigenc” i després al meu llibre “Joan Miró i Mont-roig: Pal de ballarí (1911-1929)”.

Quan es parlava de la passió de Miró per les seves passejades per la platja, on (recurrentment) es deia que recollia pedretes o arrels (de canyars), tan sols era una platja de Mont-roig. Ara, a arreu, es cita que aquesta és la de la Pixerota.

Des del Centre Miró, amb les informacions de primera mà de les persones que el van conèixer i van conviure amb ell, com les germanes Angelina i Teresa Rovira, o les de la família Calaf (masovers del mas Miró del 1926 al 1955), els treballs de recerca (durant anys) que he anat fent i les diverses aportacions d’altres, hem elaborat un relat vivencial amb espurnes (ara ja són gairebé flames) que ens duen a proposar camins per avançar en una millor interpretació de la seva obra, com a mínim de la primera època del pintor (fins al punt d’inflexió que és el quadre “Terra llaurada”, 1923-1924, i anant més enllà fins albirar els anys trenta, quan s’està definint “l’univers mironià”).

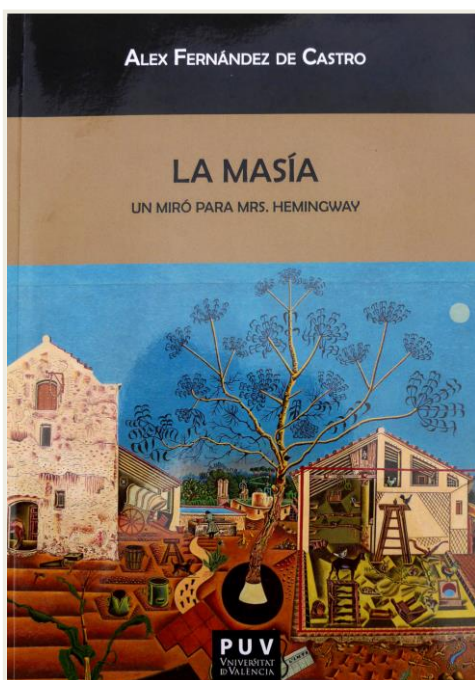
Els membres de la junta del Centre Miró (i les altres persones que ens han ajudat en aquesta divulgació) quan hem anat fent visites comentades, hem tingut el goig de copsar guspires d’emoció i d’un nou coneixement en molts ulls dels visitants. Ho tinc comprovat, els ulls brillen diferent.

En el llibre “La masia. Un Miró para Mrs. Hemingway” hi ha Mont-roig. El seu autor ha sabut copsar aquest context mont-roigenc mironià. En qualsevol dels fets importants de la vida i obra de Miró, sempre s’hi esmenta Mont-roig, com a motor del fet o situació, o com a lloc de reflexió on prendrà decisions rellevants.

Al començament del llibre s’hi esmenten els agraïments. En els corresponents a Mont-roig cita: “A Carme, cuidadora del Mas Miró, a Martí Rom, a Angelina y Josep Rovira Bargalló, a Mercè Calaf y a Sebastià Javaloy, a Albert Brassó, a Miquel Anguera, A Josep Maria Aragonès, A Ma. Pilar Solé y a Pilar Rovira”.

El llibre és un treball exhaustiu sobre el quadre “La masia”, sobre les seves petjades a través dels anys, de dècades. Sabem que el va pintar Miró i que el va comprar, a París, l’Ernest Hemingway. Però darrere d’aquest simple fet hi ha moltes històries de cadascun d’aquests dos importants personatges. És una història del segle XX que transita entre Mont-roig, Barcelona, París, Florida, Nova York... Però també la Normandia de Miró dels inicis de la II Guerra Mundial, Palma de Mallorca, o l’Àfrica dels viatges de cacera de Hemingway, alguns episodis de la Guerra Civil espanyola o de la II Guerra Mundial (on Hemingway es va guanyar una reputació de periodista de primera línia).

El famós quadre (“La masia”) Miró el va començar a pintar al seu mas, a Mont-roig, i que va acabar a París. A la pàgina 95 s’hi reproduïx l’explicació famosa del propi Miró sobre la conclusió del quadre: “En París, al ponerme a trabajar de nuevo en el cuadro, comprendí en seguida que había algo que no funcionaba. Echaba en falta el motivo. Entonces, para poder trabajar del natural, para hacer las hierbas que se ven en primer plano, fui a coger algunas al Bois de Boulogne, y para poder continuar el cuadro, acabé pidiendo que me enviaran hierbas auténticas de Mont-roig en el interior de un sobre. Llegaron todas secas, claro. Pero al menos, gracias a esas flores, pude continuar el trabajo”. Sempre he pensat en la cara d’estranyesa que devia posar el masover de l’època, Salvador Boquera (el pare de “la vaileta”), quan va rebre la petició que li enviés herbes del mas. Quantes? Quines? Variades?

El quadre el va poder comprar, no sense dificultats, Hemingway. A la pàg. 153 es comenta sobre el relat ben estès que aquest el va poder pagar fent de *sparring* per a d’altres boxejadors (allò que fa tanta gràcia a la gent quan els ho dius, enmig de la visita al Centre Miró, que gràcies a rebre els cops de puny d’altres el va poder pagar). El propi Miró donava per vàlida aquesta teoria en algunes de les seves declaracions. Alex Fernández de Castro ens diu: “... una vez más, existen teorías divergentes al respecto. Hay quien afirma que en realidad ahorró parte del dinero necesario transportando mercancías en el mercado de Les Halles...”. Aquesta anècdota em du a la pel·lícula “El hombre que mató a Liberty Valence” (“The man who shot Liberty Valence”, John Ford, 1962). L’actor James Stewart interpreta un advocat del civilitzat Est dels Estats Units que s’enfronta al

dolent, molt dolent, Lee Marvin. Aquest, té amenaçat tot el poble. Sols el James Stewart s’hi enfrontarà. L’escena és a la nit, en plena foscor. Sonen uns trets i cau mort Lee Marvin. Tots els habitants d’aquell poble perdut enmig del mític Oest americà creuen que l’advocat ha aconseguit matar el fatxenda facinerós. Però ho ha fet, disparant d’amagat, el noi bo del poble, el “*vaquero*” John Wayne. Quan al final, James Stewart, ja convertit en un polític important, explica la veritat a un grup de periodistes, un d’aquests li contesta aquella frase famosa: “Esto es el Oeste, señor. Cuando la leyenda se convierte en hecho, se imprime la leyenda”. I trenquen els papers on estaven prenent notes. D’aquella frase, a vegades, n’ha derivat una expressió inequívoca, rotunda: “quan la llegenda supera la realitat, millor imprimir la llegenda”. Tant hi fa si Hemingway va guanyar aquells diners rebent cops de puny, o si fou carregant caixes de verdures...

El quadre, ja en mans de Hemingway, després d’estar a vàries galeries i alguna exposició, va anar a l’apartament de París que aquest compartia amb la seva primera dona, Hadley Richardson. Després, a la casa de Key West (Florida), on hi va viure amb la segona dona Pauline Pfeiffer. A continuació, a la Finca Vigia, a San Francisco de Paula, prop de La Habana, amb la seva tercera dona, Martha Gellhorn i la quarta, Mary Welsh. Quan el diumenge 2 de juliol de 1961 Ernest Hemingway es va suïcidar, el quadre “La masia”, el que més estimava de la seva col·lecció, el que estava en un lloc

preeminent del menjador i sala d'estar d'aquella casa cubana, estava temporalment als Estats Units. Dos anys abans, al gener de 1959, havia triomfat la revolució cubana, d'aquells “*barbudos*” (Castro, el Che Guevara...). Mary (ara) Hemingway, amb la mort del seu marit, va decidir donar la casa al govern cubà amb la condició de poder-se endur algunes de les seves pertinences, les més estimades i valuoses, entre elles la col·lecció de quadres. Però després van sorgir alguns problemes i va haver de treure els quadres i d'altres efectes personals d'amagatotis, enviant-ho en un trajecte perillós amb un vaixell de càrrega amb caixes de llagostins. “La masia” estava a Nova York per una exposició al Museum of Modern Art (MoMA), el 1959. Després aniria a la Tate de Londres, al Kunsthhaus de Zuric, al Hirshhorn Museum and Sculpture Garden de Washington, al Stadtische Kunsthalle de Dusseldorf i al Solomon R. Guggenheim de Nova York. Quan mor la seva quarta dona, Mary Welsh Hemingway (1986) deixa escrit en el seu testament que el quadre passi a formar part de les col·leccions del National Gallery of Art de Washington. Enmig hi havia hagut les pugnes i la llarga negociació per la seva propietat entre aquesta i la primera dona, Hadley Richardson. Si la compra del quadre havia estat complicada, la seva cessió definitiva l'havia superat.

Per cert, a inicis de setembre de 2011 va venir a Mont-roig un equip fotogràfic enviat pel National Gallery of Art de Washington per tal d'enregistrar imatges per a un documental que es va projectar a l'exposició “Joan Miró: l'escala de l'evasió” (2012). Van entrevistar l'Angelina Rovira i van enregistrar imatges del Mas Miró i paisatges de Mont-roig. Vam publicar les notícies al “Ressò mont-roigenc” n. 119 pàg. 29 i al n. 123 pàg. 32.

Escampades pel llibre, hi ha citacions concretes d'informacions sobre persones de Mont-roig. Per exemple, a la pàgina 245 la Mercè Calaf explica els fets que van succeir al Mas Miró en els primers dies de la Guerra Civil (juliol de 1936). A la pàgina 308 l'Angelina Rovira comenta l'anècdota de la visita de Hemingway al Mas Miró el 1959, en un viatge de quatre mesos per Espanya i abans d'anar als Sanfermines de Pamplona. A la pàgina 47 s'esmenta que Francesc Solé (dit “Romàtic”) li feia de xofer per aquestes contrades. A la pagina 25 es reproduïx aquella dita de “Quan la Mola du capell, no et fiïs d'ell”, referint-se al mal oratge que vaticina aquell núvol allargassat que Miró pinta en el quadre “Vinyes i oliveres” (1919); a la nota s'hi diu que aquesta informació l'autor l'ha trobada al Centre Miró de Mont-roig. I també hi ha diverses citacions de textos meus i del meu llibre “Joan Miró i Mont-roig: Pal de ballarí (1911-1929)”.

“La masia. Un Miró para Mrs. Hemingway”: un llibre impregnat de Mont-roig.